

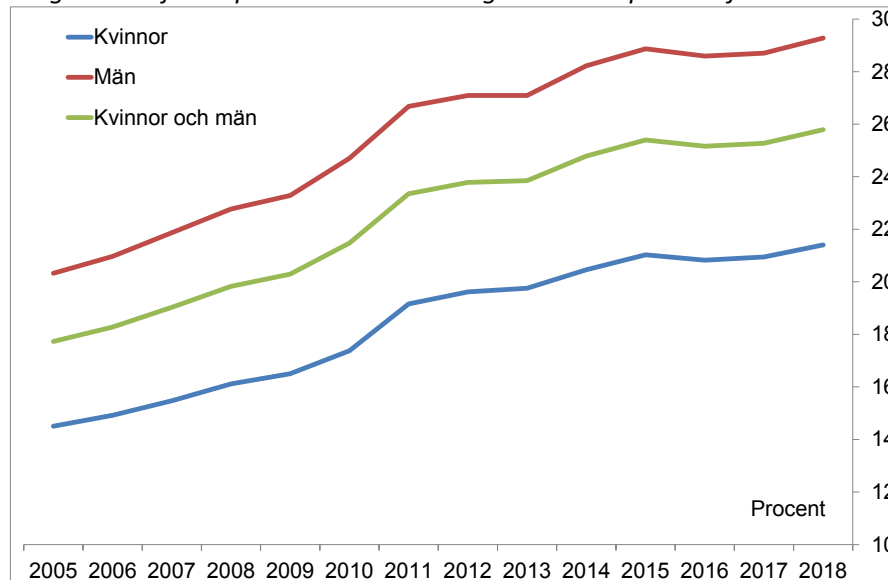
Effekterna av kortvarigt eller livsvarigt uttag av tjänstepension

Bakgrund - tjänstepensionen har blivit allt viktigare

Tjänstepensionen är inte obligatorisk men omkring 9 av 10 som arbetar har tjänstepension genom sin anställning. Det finns fyra stora tjänstepensionsavtal på arbetsmarknaden: privatanställda arbetare har avtalspension SAF-LO, privatanställda tjänstemän har ITP, kommun- och landstingsanställda har KAP-KL och statligt anställda har PA-16. Vid pensionering kan man välja om tjänstepensionen ska tas ut under några år eller livsvarigt. Trenden är att allt fler väljer att ta ut tjänstepensionen tidsbegränsat istället för livsvarigt.

Tjänstepensionen har blivit allt viktigare samtidigt som den allmänna pensionen minskat i betydelse. Under perioden 2005-2018 har tjänstepensionens andel av den genomsnittliga pensionen för personer som är 65 år och äldre ökat från knappt 18 procent till cirka 26 procent (diagram 1). För kvinnor har tjänstepensionens andel av den totala pensionen under denna period ökat från cirka 15 till 21 procent och för män har andelen ökat från 20 till cirka 29 procent. Tjänstepensionens andel av den totala pensionen är således högre för män än för kvinnor, vilket avspeglar att de pensionerade männen i genomsnitt har haft högre lön än kvinnorna eller jobbat under en större del av arbetslivet.

Diagram 1. Tjänstepensionens andel av genomsnittspension för kvinnor och män 65- år 2005-2018

Källa: Statistiska centralbyrån (SCB), Hushållens ekonomi, Inkomster och skatter, Pensioner årlig.

År 2018 var den genomsnittliga pensionen för personer som är 65 år och äldre preliminärt 18 400 kronor per månad, varav allmän pension 12 700 kronor, tjänstepensionen 4 700 kronor och privat pension 1 000 kronor. För kvinnor och män var den genomsnittliga pensionen 15 200 respektive 22 100 kronor per månad, varav tjänstepension 3 200 respektive 6 500 kronor.

När tjänstepensionen ökar i betydelse och utgör en allt större del av den totala pensionen, så blir det tidsmässiga uttaget allt viktigare. Här studeras hur nivån på och variationen i disponibel inkomst påverkas av om den tas ut under kort tid eller livet ut. Effekterna av uttaget av tjänstepension på skatteintäkter och bostadstillägg belyses också. Pensionsmyndighetens Typfallsmodell används för att studera tre olika tidsmässiga uttag av tjänstepensionen: fem år, tio år och livsvarigt¹.

¹ De ekonomiska parametrarna i modellen är en av de standarder som används av Pensionsmyndigheten: inflation 2 procent, real inkomstökning 1,8 procent och real kapitalavkastning före avgifter 3,9 procent. Typfallen antas vara födda 1954, ha börjat arbeta vid 25 års ålder och gått i pension vid 65 års ålder. Den återstående livslängden vid 65 års ålder antas vara 21 år (år 2018 var den förväntade återstående medellivslängden vid 65 års ålder 20,4 år, enligt SCB:s befolkningsstatistik). Typfallen antas vara ensamstående,

Disponibel inkomst och offentliga finanser vid olika uttagstider

Genomsnittlig disponibel inkomst per månad som pensionär

Val av uttagstid för tjänstepension påverkar den disponibla inkomsten liksom inkomstskatten och eventuellt bostadstillägg. Således kan tjänstepensionen också påverka de offentliga finanserna. Här beräknas den genomsnittliga disponibla inkomsten per månad under perioden 65-85 år utefter olika uttagstider för tjänstepension samt effekten på offentliga finanser under samma period.

Med en slutlön på 30 000 kronor, utan bostadstillägg, blir inkomsten före skatt i genomsnitt 300-500 kronor högre med livsvarigt tjänstepension än med uttag på 5 år, beroende på avtalsområde.

Skillnaden mellan livsvarigt och uttag på 10 år är något lägre, 100-300 kronor per månad.

Tjänstepensionen blir högre per månad under pensionsåren vid livsvarigt uttag. Den disponibla inkomsten utan bostadstillägg blir då lika med inkomsten efter skatt, och skillnaden hamnar på mellan 200 och 500 kronor till förmån för livsvarigt uttag.

Tabell 1. Inkomster och skatt för olika typfall med 30 000 kronor i slutlön, genomsnitt per månad 65-85 år fasta priser

	Inkomst före skatt	därav: tjänstepension	Inkomstskatt (a)	Inkomst efter skatt	Bostadstillägg (b)	Disponibel inkomst	Offentligt netto (a-b)
Privatanställd arbetare							
5 år	16 151	2 422	3 106	13 045	907	13 952	2 199
10 år	16 290	2 561	3 108	13 182	543	13 724	2 565
Livsvarigt	16 481	2 752	3 088	13 392	481	13 873	2 607
Privatanställd tjänsteman							
5 år	17 334	3 605	3 501	13 833	907	14 740	2 594
10 år	17 544	3 815	3 550	13 994	493	14 487	3 057
Livsvarigt	17 806	4 077	3 512	14 294	201	14 495	3 311
Statligt anställd							
5 år	17 469	3 740	3 546	13 923	907	14 829	2 639
10 år	17 665	3 936	3 590	14 075	493	14 568	3 098
Livsvarigt	17 798	4 069	3 509	14 289	202	14 491	3 307
Kommunalt anställd							
5 år	16 738	3 009	3 302	13 436	907	14 343	2 395
10 år	16 952	3 223	3 350	13 601	494	14 096	2 856
Livsvarigt	17 260	3 531	3 316	13 944	301	14 245	3 015

Källa: Pensionsmyndighetens Typfallmodell och egna beräkningar.

Bostadstillägget är inkomstprövat och beror också på om man har inkomst av kapital eller förmögenhet förutom det permanenta boendet. Det är således långtifrån alla seniorer som får bostadstillägg. Om bostadstillägg utgår för typfallet blir disponibel inkomst högre med femårigt uttag av tjänstepension än med livsvarigt uttag, skillnaden mellan uttag på 10 år och livsvarigt är liten.

För de offentliga finanserna är det fördelaktigt med livsvarigt uttag av tjänstepensionen, jämfört med uttag på 5 eller 10 år eftersom bostadstillägget då är lägre. Om bostadstillägg inte utgår blir nettot för den offentliga sektorn i tabell 1 lika med inkomstskatten, som då givetvis är större jämfört med alternativet med bostadstillägg.

sakna privat pensionssparande och ha en slutlön på 30 000 per månad och fyra olika typer av tjänstepension beräknas. Lönerna är uttryckta i 2019 års lönenivå. Omräknat till 2018 års lönenivå motsvarar det 29 200 kronor per månad, vilket kan jämföras med medianen och genomsnittet av månadslönen i hela ekonomin 2018 som var 30 900 respektive 34 600 kronor, enligt SCB:s Lönestrukturstatistik

Skillnad i total disponibel inkomst under åren som pensionär

Hur stor är då skillnaden i disponibel inkomst mellan livsvarigt och kortare uttag av tjänstepension under hela perioden 65-85 år?

Utan bostadstillägg blir skillnaden störst när 5-årigt uttag jämförs med livsvarigt under perioden 65-85 år. Den största skillnaden blir cirka 128 000 kronor, som noteras för kommunalt anställda. För övriga avtalsområden hamnar skillnaden på 87 000 – 116 000 kronor totalt i disponibel inkomst. I jämförelsen mellan livsvarigt uttag av tjänstepensionen och uttag på 10 år minskar skillnaden, och hamnar beroende på avtal på mellan 53 000 och 86 000 kronor.

Tabell 2. Skillnad i disponibel inkomst utan och med bostadstillägg mellan olika tidsmässiga uttag av tjänstepension, 65-85 år fasta priser

	30 000 kronor	
	Livsvarigt – 5 år	Livsvarigt – 10 år
Utan bostadstillägg		
Privatanställd arbetare	87 456	53 124
Privatanställd tjänsteman	116 195	75 583
Statligt anställd	92 234	53 755
Kommunalt anställd	127 998	86 359
Med bostadstillägg		
Privatanställd arbetare	-19 864	37 623
Privatanställd tjänsteman	-61 668	2 121
Statligt anställd	-85 308	-19 386
Kommunalt anställd	-24 811	37 507

Källa: Pensionsmyndighetens Typfallsmodell och egna beräkningar.

Om man däremot har rätt till bostadstillägg krymper skillnaden mellan livsvarigt uttag av tjänstepensionen och uttag på 5 eller 10 år. Den disponibla inkomsten under perioden 65-85 år blir i flera fall till och med högre om tjänstepensionen tas ut på 5 eller 10 år än om den tas ut livsvarigt. Med bostadstillägg är den största skillnaden i disponibel inkomst mellan kortare och livsvarigt uttag av tjänstepension under den förväntade återstående livslängden cirka 85 000 kronor (statligt anställda med uttag av tjänstepensionen på 5 år).

Den disponibla inkomstens variation över tid

Av betydelse för privatekonomin är också hur inkomsterna varierar över tid. Tas tjänstepensionen ut under kortare tid kommer den att vara högre i början och lägre därefter, jämfört med livsvarigt uttag. Variationen i disponibel inkomst blir således högre vid korta uttag av tjänstepensionen.²

Kompensationsgrader för privat arbetare med 30 000 kronor per månad i slutlön

För en arbetare i privat sektor med en månadslön på 30 000 kronor före pensioneringen som har rätt till bostadstillägg och tar ut tjänstepensionen på fem år, ligger den disponibla inkomsten på 79 procent av slutlönen under de fem första åren efter pensioneringen. Från 70 till 85 år är kompensationsgraden ganska stabil och ligger kring 57 procent. Den disponibla inkomsten minskar med cirka 25 procent från perioden 65-69 år till perioden 70-74 år.

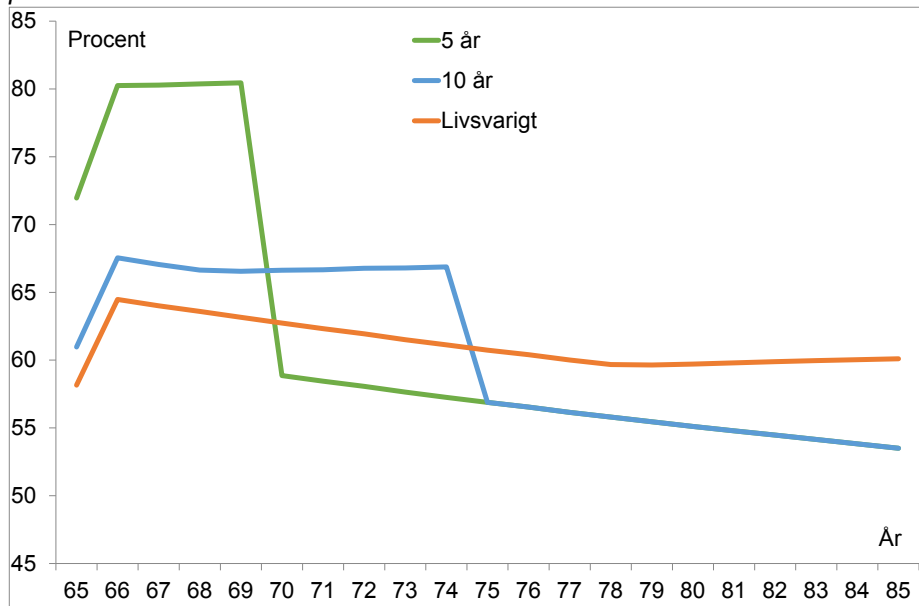
Tas tjänstepensionen istället ut på tio år, så uppgår den disponibla inkomsten i genomsnitt till 66 procent av slutlönen under de tio första åren efter pensioneringen för att sedan sjunka till samma

² Den stora förändringen i disponibel inkomst mellan 65 och 66 år beror främst på att det förhöjda grundavdraget för pensionärer gäller för personer som vid taxeringsårets början fyllt 65 år. Pensionsrätten för det sista året före pensionering räknas också med först året efter pensionering.

andel som när tjänstepensionen tas ut på fem år (57 procent).³ Efter att tjänstepensionen tagits ut, 75-85 år, är den disponibla inkomsten cirka 17 procent lägre än i åldern 65-74 år.

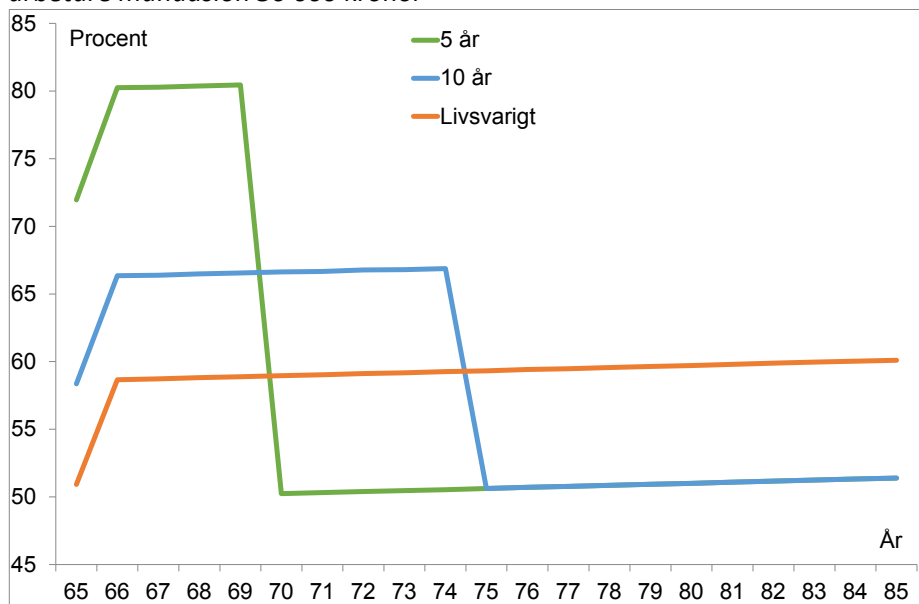
Om tjänstepensionen tas ut livsvarigt utgör den reala disponibla inkomsten cirka 61 procent av slutlönen. Under de första åren motverkas den reala ökningen i den allmänna pensionen av att bostadstillägget minskar men därefter, när bostadstillägg inte längre utgår, så börjar disponibla inkomstens andel av slutlönen att öka något.

Diagram 2. Disponibel inkomst med bostadstillägg i fasta priser som andel av slutlön 65-85 år, privat arbetare månadslön 30 000 kronor

Källa: Pensionsmyndighetens Typfallsmodell och egna beräkningar.

Diagram 3. Disponibel inkomst utan bostadstillägg i fasta priser som andel av slutlön 65-85 år, privat arbetare månadslön 30 000 kronor

Källa: Pensionsmyndighetens Typfallsmodell och egna beräkningar.

³ När tjänstepensionen tas ut på 5 eller 10 år, så blir kompensationsgraden efter denna period densamma då bara allmän pension återstår och inkomsten före pensionering har antagits varit densamma.

Om bostadstillägg inte utgår (diagram 3) blir kompensationsgraden lägre och förändringen efter att utbetalningen av tjänstepensionen avslutats vid 70 respektive 75 år större. Vid femårigt uttag minskar den disponibla inkomsten med cirka 35 procent från perioden 65-69 år till perioden 70-74 år. Om tjänstepensionen tas ut på tio år är den disponibla inkomsten cirka 20 procent lägre i åldern 75-85 år än i åldern 65-74 år. Profilen för kompensationsgraden blir rakare när bostadstillägg inte utgår, jämfört med alternativet med bostadstillägg.

Inkomstvariation för privat arbetare med 30 000 kronor per månad i slutlön

Vid en slutlön på 30 000 kronor per månad minskar den disponibla inkomsten efter 5-årigt uttag med 6 800 kronor i månaden när bostadstillägg inte utgår och med 4 900 kronor när bostadstillägg utgår. Motsvarande inkomstminskning vid 10-årigt uttag blir 3 700 kronor utan bostadstillägg och 2 300 kronor med bostadstillägg.

Tabell 3. Inkomst med och utan bostadstillägg (BTP) utefter uttagstid, privat arbetare månadslön 30 000 kronor, fasta priser

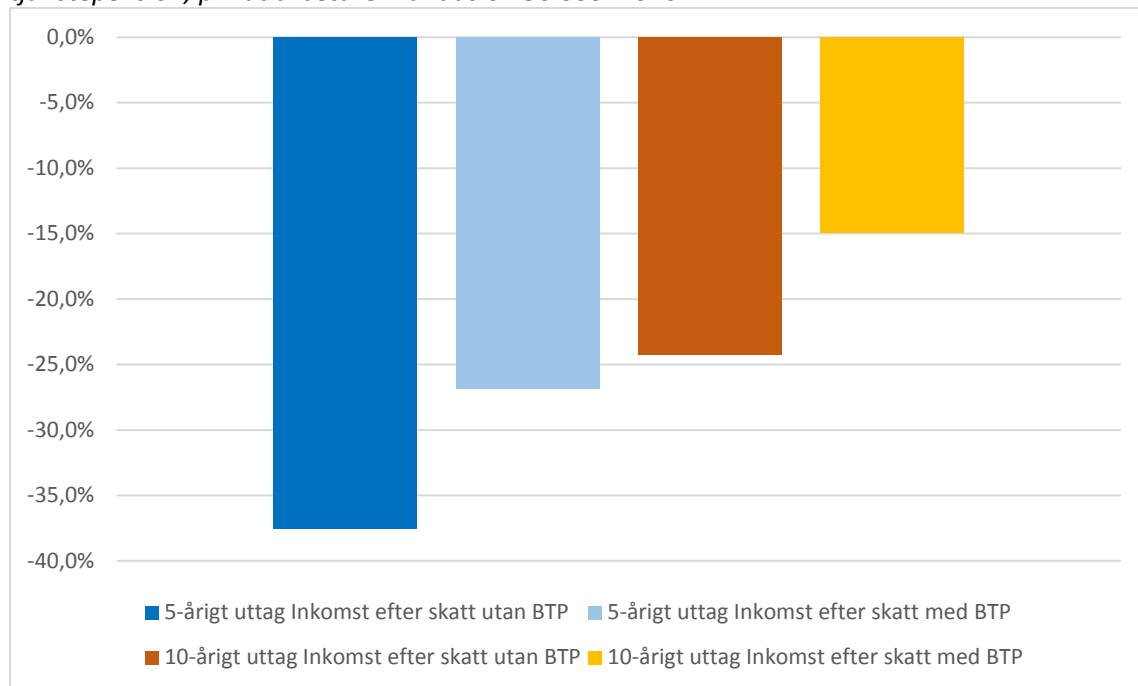
Ålder	5-årigt uttag			10-årigt uttag			Livsvarigt uttag		
	Inkomst före skatt	Inkomst efter skatt utan BTP	Inkomst efter skatt med BTP	Inkomst före skatt	Inkomst efter skatt utan BTP	Inkomst efter skatt med BTP	Inkomst före skatt	Inkomst efter skatt utan BTP	Inkomst efter skatt med BTP
65	23287	16340	16340	18488	13252	13845	15862	11564	13207
66	23706	18225	18225	18910	15068	15338	16285	13321	14642
67	23720	18231	18231	18928	15076	15226	16306	13336	14535
68	23751	18253	18253	18956	15099	15133	16332	13356	14441
69	23777	18271	18271	18981	15113	15113	16356	13372	14342
70	13627	11409	13367	19005	15130	15130	16379	13389	14246
71	13651	11426	13272	19027	15139	15139	16402	13405	14151
72	13675	11445	13186	19056	15163	15163	16429	13425	14065
73	13699	11460	13089	19073	15170	15170	16449	13438	13967
74	13723	11476	13001	19098	15186	15186	16473	13457	13882
75	13747	11496	12917	13747	11496	12917	16497	13471	13792
76	13771	11515	12838	13771	11515	12838	16524	13493	13716
77	13795	11530	12751	13795	11530	12751	16546	13506	13627
78	13820	11547	12671	13820	11547	12671	16571	13527	13550
79	13844	11566	12592	13844	11566	12592	16595	13544	13544
80	13869	11583	12514	13869	11583	12514	16619	13559	13559
81	13893	11601	12442	13893	11601	12442	16645	13579	13579
82	13918	11619	12369	13918	11619	12369	16671	13600	13600
83	13942	11638	12298	13942	11638	12298	16695	13617	13617
84	13968	11655	12224	13968	11655	12224	16719	13633	13633
85	13992	11670	12150	13992	11670	12150	16741	13647	13647

Källa: Pensionsmyndighetens Typfallmodell och egna beräkningar.

Variationen kan således bli mycket stor vid kortvarigt uttag av tjänstepensionen. Tas tjänstepensionen ut på fem år blir den disponibla inkomsten, utan bostadstillägg under perioden 70-74 år för arbetare i privat sektor drygt 37 procent lägre än under perioden 65-69 år. Med bostadstillägg hamnar minskningen på 27 procent. Motsvarande minskning av disponibel inkomst efter ett uttag av tjänstepensionen på tio år blir 24 respektive 15 procent, utan och med

bostadstillägg.

Diagram 4. Procentuell förändring i disponibel inkomst efter 5-årigt respektive 10-årigt uttag av tjänstepension, privat arbetare månadslön 30 000 kronor

Källa: Pensionsmyndighetens Typfallsmodell och egna beräkningar.

Livsvarigt uttag ger i genomsnitt en högre disponibel inkomst under åren som pensionär, inte minst beaktat att merparten av pensionärerna inte har bostadstillägg. Det beror på att ju längre tid som tjänstepensionen tas ut på, desto högre blir den – livsvarigt är högre än tio år och tio år är högre än fem år. Anledningen är att risken att dö ökar ju längre tidsperioden är och denna potentiella kapitalförlust kompenseras den försäkrade för. Men för de som har rätt till bostadstillägg kan den disponibla inkomsten i genomsnitt bli högre vid kortvarigt uttag av tjänstepension.

Även om skillnaden mellan den genomsnittliga disponibla inkomsten vid livsvarigt och tidsbegränsat uttag av tjänstepensionen inte är så stor i genomsnitt under hela perioden 65-85 år kan alltså variationen i inkomsten efter kortvarigt uttag bli betydande och bestående. Tar man ut tjänstepension under kortare tid, till exempel på 5 eller 10 år, gäller det därför att vara beredd på att inkomsten kan komma att förändras kraftigt och att utgifter och livsstil kan behöva anpassas därefter. Det är därför viktigt att det finns god information om de ekonomiska konsekvenserna när valet av uttag av tjänstepension görs.